

INTEGRITETSSKYDD

2022-11-07

Dnr C2022/917

Regler för studenters behandling av personuppgifter inom ramen för utbildningen

Syfte

Dessa regler syftar till att beskriva Karlstads universitets styrande principer och allmänna regler för studenters behandling av personuppgifter inom ramen för utbildningen. Reglerna ska främja en god och ändamålsenlig hantering av personuppgifter genom att ge övergripande vägledning och stöd till fakulteterna och kursansvariga institutioner för vad som krävs för att deras personuppgiftsbehandling ska vara laglig. Att lära studenterna hur man hanterar personuppgifter på ett lagligt, korrekt och öppet sätt i förhållande till den enskilde vars personuppgifter man behandlar (den registrerade) bör också ses som en integrerad del av utbildningen och en viktig kunskap inför studenternas framtida yrkesliv. Dokumentet är framtaget för att stödja verksamheten att uppfylla kraven i dataskyddsförordningen (EU) 2016/679, (GDPR) och den till dataskyddsförordningen kompletterande svenska lagstiftningen. Reglerna kompletterar *Policy för behandling av personuppgifter vid Karlstads universitet*.

Till de aktuella reglerna har Informationshanteringsrådet vid Karlstads universitet tagit fram stödmallar och rutinbeskrivningar som vägleder formerna för arbetet med att implementera reglerna i verksamheten.

Det huvudsakliga arbetet med att ta fram reglerna har utförts av Informationshanteringsrådet vid Karlstads universitet i samråd med företrädare från fakulteterna och IT-avdelningen. Umeå universitets regel och handlägningsordning för behandling av personuppgifter i studentarbeten har använts som inspirationskälla vid arbetet med den nu aktuella uppdateringen.

Beslut	RB 119/22	Dnr.	C2022/917	Ersätter	C2018/327
Giltighet fr.o.m.	2022-11-07	t.o.m.	Tills vidare	Handläggare	Conny Claesson

1. Inledning

Alla människor har rätt till en fredad zon, ett privatliv, vilket bland annat garanteras av Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan). Ett skydd för den personliga integriteten finns även inskrivet i svensk grundlag, regeringsformen.

Dataskyddsförordningen (GDPR) innehåller de praktiska regler som ska garantera den enskilde individen ett effektivt skydd av sina personuppgifter i dagens digitalt uppkopplade samhälle. Reglerna i dataskyddsförordningen grundar sig i de mänskliga rättigheterna.

Karlstads universitet är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker inom lärosätets verksamhet. Detta gäller inte bara den behandling som sker av forskare, lärare och administrativ personal, utan universitetet ansvarar även för den behandling av personuppgifter som studenterna utför inom ramen för sina studier. När en student exempelvis skriver sitt examensarbete är Karlstads universitet ansvarig för studentens eventuella behandling av personuppgifter. Universitetet måste därför alltid säkerställa och även kunna visa att de skyldigheter som följer av dataskyddsförordningen och kompletterande lagstiftning är uppfyllda. Om detta inte sker är personuppgiftsbehandlingen olaglig.

Dataskyddsförordningen ställer höga krav på att all hantering av personuppgifter sker öppet, säkert och korrekt. Bestämmelserna i dataskyddsförordningen är tvingande och den som får sina personuppgifter behandlade kan till exempel inte samtycka till lägre teknisk och organisatorisk säkerhet än vad lagen föreskriver.

Dessa regler för studenters behandling av personuppgifter inom ramen för utbildningen är framtagna för att tillämpas generellt för studenternas behandling av personuppgifter på grundnivå och på avancerad nivå, till exempel vid olika typer av inlämningsuppgifter. Reglerna är dock speciellt inriktade och detaljerade när det gäller studenternas självständiga arbeten/examensarbeten/ uppsatsarbeten (nedan kallade ”uppsatsarbeten”).

2. Definitioner

Personuppgifter: Varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person. Avgörande är att uppgiften, enskilt eller i kombination med andra uppgifter, kan knytas till en levande person. Typiska identifieringsuppgifter är personnummer, namn, adress, e-postadress, IP-nummer, fotografier eller ljudupptagningar av röst, men även flera faktorer som gemensamt är specifika för en fysisk person kan innebära att personen är identifierbar.

Observera att det räcker med att någon kan koppla uppgifterna till en levande fysisk person för att det ska räknas som personuppgifter.

Typiska personuppgifter utöver identifieringsuppgifter är alla uppgifter som rör den enskilde individens privat- eller familjeliv, men även uppgifter som hänför sig till arbetslivet räknas som personuppgifter. Personuppgifter kan till exempel vara ålder, kön, civilstånd, bostadsort, ekonomiska förhållanden, anställning och lön, resultat från olika typer av prov och tester,

samt den enskildes handlingar, åsikter, uttalanden, kunskaper eller andra egenskaper i övrigt. Det går inte att skriva en uttömmande lista på vad som kan vara personuppgifter. Avgörande är om uppgifterna kan knytas till en identifierad eller identifierbar levande fysisk person.

Den registrerade: En levande person som får sina personuppgifter behandlade av Karlstads universitet. I samband med uppsatsarbeten är det den person som svarar på en enkät, blir intervjuad eller på annat sätt medverkar i en studie som är den registrerade. Hela dataskyddsförordningen bygger på att den registrerade har rättigheter som den personuppgiftsansvarige måste skydda och tillgodose.

Behandling av personuppgifter: Behandling av personuppgifter är ett mycket omfattande begrepp. Alla former av åtgärder med personuppgifter räknas som behandling av personuppgifter, från det att uppgifterna samlas in tills det att uppgifterna slutligt har raderats eller destruerats. Allt som görs digitalt med personuppgifter, från att spela in intervjuer, transkribera och skriva in i datorn, bevara, redigera, bearbeta, analysera, skriva ut, mejla, virusscanna, till att göra backup och slutligen radera personuppgifterna räknas som behandling av personuppgifter.

Exempel på behandling av personuppgifter är enligt definitionen i dataskyddsförordningen insamling, registrering, strukturering, lagring, bearbetning eller ändring, framtagning, läsning, användning, utlämning, spridning och slutligen även radering eller förstöring av personuppgifterna. Tänk på att till exempel skickande av e-post, att låta någon läsa personuppgifter på din dataskärm, utskrift av personuppgifter på skrivare eller att kasta utskrivna pappershandlingar med personuppgifter i ett sopkärl alltid innebär behandling av personuppgifter.

Känsliga personuppgifter: Vissa typer av personuppgifter är till sin natur särskilt känsliga och har därför ett starkare skydd. Dessa benämns i dataskyddsförordningen som särskilda kategorier av personuppgifter, men brukar i Sverige kallas känsliga personuppgifter. Det är som huvudregel förbjudet att behandla känsliga personuppgifter enligt dataskyddsförordningen, men det finns undantag. Det ställs dock alltid höga krav på tekniska och organisatoriska skyddsåtgärder när dessa uppgifter behandlas.

I dataskyddsförordningen finns en uttömmande uppräkningslista av vad som räknas som känsliga personuppgifter (artikel 9 GDPR). Med känsliga personuppgifter menas uppgifter som avslöjar ras¹ eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening, och behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning.

¹ I dataskyddsförordningen används ordet ras, men det står också att det inte innebär att EU godtar teorier om att det skulle finnas skilda människoraser (skäl 51 GDPR).

Vad som omfattas av de olika begreppen i artikel 9 GDPR har fått en vid tolkning. Till personuppgifter om hälsa räknas exempelvis alla uppgifter som ger information om den registrerades tidigare, nuvarande eller framtida fysiska eller psykiska hälsotillstånd, och kan vara till exempel sjukfrånvaro, graviditet och läkarbesök. Det är viktigt att tänka på att även personuppgifter som indirekt kan avslöja känsliga personuppgifter, såsom exempelvis alkohol- eller rökvanor, kan räknas som känsliga personuppgifter då dessa indirekt kan härleda till uppgifter om hälsa.

Även sådana personuppgifter som i Sverige normalt sett inte anses vara särskilt känsliga, som till exempel facklig tillhörighet eller religiös tro, omfattas av de högt ställda skyddskraven för behandling av känsliga personuppgifter. En anledning till detta är att de känsliga personuppgifterna anses nära förknippade med andra mänskliga rättigheter och friheter som framgår av exempelvis EU-stadgan. Förbudet mot att behandla känsliga personuppgifter kan därför ses som ett skydd för bland annat följande rättigheter och friheter i EU-stadgan:

- respekt för privatlivet och familjelivet (artikel 7)
- tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet (artikel 10)
- mötes- och föreningsfrihet (artikel 12)
- icke-diskriminering (artikel 21)

Integritetskänsliga personuppgifter (extra skyddsvärda personuppgifter): Även om en uppgift inte klassas som en känslig personuppgift kan det ändå vara en integritetskänslig personuppgift. Uppgifter om lagöverträdelser² samt personnummer³ och samordningsnummer anses vara integritetskänsliga uppgifter. Ytterligare exempel på integritetskänsliga personuppgifter kan till exempel vara löneuppgifter, värderande uppgifter, till exempel från utvecklingssamtal, uppgifter om resultat från personlighetstester eller personlighetsprofiler, och information som rör någons privata sfär eller uppgifter om sociala förhållanden.

Integritetskänsliga personuppgifter kräver inte lika starkt skydd som känsliga personuppgifter, men kan kräva en högre nivå av skydd än mer harmlösa personuppgifter. Uppgifterna bör till exempel inte skickas med mejl över öppet nät till externa mottagare utan sådana kompletterande skyddsåtgärder som IT-avdelningen har bedömt adekvata.

Ordinära personuppgifter (harmlösa personuppgifter): Ordinära personuppgifter används för att beskriva sådana uppgifter som vare sig är känsliga eller integritetskänsliga. Exempel på ordinära personuppgifter är namn, födelsedatum och kontaktuppgifter till arbetet.

² Myndigheter får behandla personuppgifter om lagöverträdelser om det är nödvändigt för sitt uppdrag som myndighet och det finns en rättslig grund för att behandla uppgifterna.

³ Huvudregeln är att de registrerades samtycke behövs för att få behandla deras personnummer eller samordningsnummer. Utan samtycke får personnummer bara behandlas om det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller något annat beaktansvärt skäl.

3. Vilken organisation ansvarar för studenters personuppgiftsbehandling?

Det är Karlstads universitet som är ansvarig för studenternas behandling av personuppgifter inom ramen för utbildningen. Universitetet ansvarar till fullo för att studenternas behandling av personuppgifter är laglig och att de registrerades integritet respekteras och skyddas. När en student behandlar personuppgifter för universitetets räkning likställs studenten med en representant för universitetet, och studenten ansvarar för att endast behandla personuppgifter enligt universitetets instruktioner.

Detta gäller dock inte undantagslöst för alla de situationer som kan tänkas uppkomma inom ramen för utbildningen. En student kan exempelvis komma att behandla personuppgifter vid verksamhetsförlagd utbildning (VFU) inom bland annat skola eller hälso- och sjukvården. I sådana situationer är det som huvudregel praktikplatsen som är personuppgiftsansvarig. Eftersom det är praktikplatsen som ger studenten instruktioner för hur arbetsuppgifterna ska utföras är det praktikplatsen som också bestämmer ändamålen och medlen för den personuppgiftsbehandling som sker. Studenten omfattas i denna situation även av annan lagstiftning som gäller på praktikplatsen, såsom offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och patientdatalagen.

Det finns dock undantagssituationer även här. Om Karlstads universitet till exempel ger studenterna instruktioner att spela in olika situationer eller göra intervjuer på praktikplatsen så kan behandlingen omfattas av Karlstads universitets personuppgiftsansvar.

4. Grundläggande principer

All behandling av personuppgifter måste följa de grundläggande principerna som anges i dataskyddsförordningen (artikel 5 GDPR). De grundläggande principerna kan sägas vara kärnan i dataskyddsförordningen som ska genomsyra all personuppgiftsbehandling och sätta de yttersta ramarna för vad som är en tillåten behandling. Det är därför viktigt att alltid ha principerna i bakhuvudet när studenter ska behandla personuppgifter inom ramen för utbildningen.

Principerna innebär bland annat att Karlstads universitet som personuppgiftsansvarig:

- måste ha rättsligt stöd i dataskyddsförordningen för att få behandla personuppgifter och att behandlingen ska vara rättvis, skälig, rimlig, proportionerlig och öppen i förhållande till de registrerade
- bara får samla in personuppgifter för specifika, särskilt angivna och berättigade ändamål
- inte ska behandla fler personuppgifter än vad som behövs för ändamålen
- ska se till att personuppgifterna är riktiga
- ska radera personuppgifterna när de inte längre behövs
- ska skydda personuppgifterna med lämpliga tekniska och organisatoriska

säkerhetsåtgärder, så att inte obehöriga får tillgång till personuppgifterna och så att de inte förloras eller förstörs

Detta är grundprinciperna för all behandling av personuppgifter och alla aktiviteter ska ses mot bakgrund av ovanstående punkter. Det är den personuppgiftsansvarige som ansvarar för att de grundläggande principerna efterlevs, och den personuppgiftsansvarige måste också kunna visa att principerna följs. För mer information om de grundläggande principerna, se Integritetsskyddsmyndighetens webbplats.

5. Rättsligt stöd för studenters personuppgiftsbehandling

Karlstads universitet får som personuppgiftsansvarig för den behandling som sker inom ramen för universitetets verksamhet bara samla in och behandla personuppgifter när det finns ett rättsligt stöd för behandlingen i dataskyddsförordningen (artikel 6 GDPR). Behandlingen av personuppgifter i forskning anses enligt dataskyddsförordningen vara en uppgift av allmänt intresse (artikel 6.1 e GDPR). När det gäller studenters behandling av personuppgifter i exempelvis uppsatsarbeten bedömer universitetet att det i de allra flesta fall i stället är den rättsliga grunden samtycke som universitetet kan stödja personuppgiftsbehandlingen på (artikel 6.1 a GDPR).

5.1 Samtycke som rättslig grund

I de fall där personuppgifterna samlas in från den registrerade själv krävs alltid ett informerat och aktivt samtycke från varje enskild registrerad vars personuppgifter ska behandlas inom ramen för till exempel ett uppsatsarbete. Innan samtycke kan ges måste den registrerade erhålla information om den tänkta personuppgiftsbehandlingen.

Med samtycke till behandling av personuppgifter menas enligt dataskyddsförordningens definition varje slag av frivillig, specifik, informerad och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, antingen genom ett uttalande eller genom en entydig bekräftande handling, godtar behandling av personuppgifter som rör personen själv.

Det är viktigt att informera de registrerade om att ett samtycke till behandling av personuppgifter när som helst kan återkallas utan krav på motivering. Ett återkallande av samtycke till behandling av personuppgifter innebär att uppgifterna inte längre får behandlas i den fortsatta studien. Personuppgifter som samlats in med stöd av den rättsliga grunden samtycke som sedan återkallas måste därför som huvudregel raderas så snart som möjligt efter återkallandet. Återkallandet påverkar dock inte lagligheten av den personuppgiftsbehandling som har skett innan återkallandet.

Informationshanteringsrådet vid Karlstads universitet har tagit fram mallar för informationsbrev och samtyckesblankett som kan användas vid studenters uppsatsarbeten. Dessa mallar ska som huvudregel användas vid inhämtande av samtycke till att delta i en

studie inom ramen för ett uppsatsarbete.

5.2 Allmänt intresse som rättslig grund

I de fall där personuppgifterna inte samlas in från den registrerade direkt – till exempel vid internetstudier eller registerstudier – är det ofta inte möjligt att erhålla ett samtycke från varje enskild person. I sådana undantagssituationer kan det i vissa fall vara möjligt att använda den rättsliga grunden att utföra en uppgift av allmänt intresse (utbildning) för studenternas behandling av personuppgifter. För att detta ska gälla krävs dock att behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att studenten ska kunna genomföra de aktuella studierna mot bakgrund av hur studerandemålen är beskrivna i kursplan eller utbildningsplan. Med begreppet ”nödvändig” menas i detta sammanhang att behandlingen ska behövas för att utbildningen ska kunna genomföras med god kvalitet, men att en rimlighetsbedömning görs mot vilka andra alternativa sätt att utföra studierna som är möjliga. Är det möjligt att genomföra studierna med bibehållen kvalitet utan att behandla personuppgifter ska studenten inte behandla personuppgifter med stöd av den rättsliga grunden allmänt intresse.

6. Studenters behandling av känsliga personuppgifter

Vissa typer av personuppgifter är till sin natur särskilt känsliga. Dessa benämns i dataskyddsförordningen som särskilda kategorier av personuppgifter, men brukar i Sverige kallas känsliga personuppgifter. Behandling av sådana personuppgifter omfattas av restriktioner och höga krav på tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder. Utgångspunkten i dataskyddsförordningen är att det är förbjudet att behandla känsliga personuppgifter.

Vid Karlstads universitet är det som huvudregel inte tillåtet för studenter att behandla känsliga personuppgifter inom ramen för utbildningen. Det finns dock vissa specifika situationer där denna huvudregel inte är tillämplig. Under till exempel verksamhetsförlagd utbildning inom hälso- och sjukvården där arbetet utförs under ledning av praktikplatsen, eller vid praktik på psykologmottagningen vid Karlstads universitet, kan det vara nödvändigt att studenter behandlar känsliga personuppgifter. I dessa fall är studenterna också bundna av sekretess på motsvarande sätt som anställda enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och patientdatalagen.

Det finns även vissa undantag från förbudet att behandla känsliga personuppgifter när det sker inom ramen för uppsatsarbeten.

7. Studenters behandling av känsliga personuppgifter i uppsatsarbeten

Utgångspunkten i dataskyddsförordningen är att det är förbjudet att behandla känsliga personuppgifter, men att det kan vara tillåtet under vissa förutsättningar.

Det rättsliga utrymmet för att låta studenter behandla känsliga personuppgifter är begränsat. Behandling av känsliga personuppgifter måste alltid ske restriktivt och med höga krav på tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder. De omfattande möjligheterna att behandla känsliga personuppgifter för forskningsändamål som ges i dataskyddsförordningen och lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen) är inte tillämpliga inom utbildning på grundnivå eller på avancerad nivå eftersom detta inte räknas som forskning.

Av prop. 2007/08:44 s 20 *Vissa etikprövningsfrågor m.m.* framgår att ”regeringen menar att det inte är rimligt att förvänta sig att studenter som genomgår utbildning på grundnivå eller på avancerad nivå med säkerhet har hunnit tillägna sig kunskaper och insikter i den omfattning som krävs för att säkerställa skydd för de personer som medverkar i forskning. Studenterna bör därför inte åläggas det ansvar som det innebär att bedriva verksamhet där människor medverkar och där det finns risk att skada dessa människor fysiskt, psykiskt eller integritetsmässigt”.

Mot bakgrund av detta är det som huvudregel inte tillåtet för studenter att behandla känsliga personuppgifter i uppsatsarbeten vid Karlstads universitet. Det finns dock undantagssituationer.

8. Uppsatsarbeten som utgör en del av ett forskningsprojekt

När uppsatsarbeten skrivs inom ramen för ett av Karlstads universitet bedrivet forskningsprojekt som leds av ansvarig forskare, så sker studentens behandling av personuppgifter och hantering av forskningsdata under de förutsättningar som ges i det aktuella projektet och under ansvar av huvudansvarig forskare. Den rättsliga grunden för studentens behandling av personuppgifter är i denna situation densamma som för forskningsprojektet, dvs. i normalfallet allmänt intresse.

Studentens personuppgiftsbehandling ska i detta fall följa de regler som gäller för det aktuella forskningsprojektet och all hantering av forskningsdata måste ske inom ramen för forskningsprojektets IT-lösning med säkerställd adekvat säkerhet. Dokumentation av studentens behandling av personuppgifter och diarieföring sker i detta fall i enlighet med den av rektor beslutade etikgranskningsprocessen vid Karlstads universitet.

8.1 Känsliga personuppgifter inom ramen för ett forskningsprojekt

En förutsättning för att det ska vara tillåtet att behandla känsliga personuppgifter (artikel 9 GDPR) och uppgifter om lagöverträdelser (artikel 10 GDPR) för forskningsändamål är att forskningen har bedömts och godkänts av Etikprövningsmyndigheten.

Syftet med etikprövningslagen är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Att forska på människor utan etikprövningstillstånd eller i strid med ett etikprövningstillstånd kan medföra risk för att en forskningsperson kommer till skada

eller att någons personliga integritet kränks. Det finns också risk för att allmänhetens förtroende för forskning skadas generellt.

Känsliga personuppgifter får därför endast behandlas i sådana forskningsprojekt som först har erhållit etikgodkännande från Etikprövningsmyndigheten. Etikprövningslagen omfattar dock inte studier som utförs inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå, varför självständiga uppsatsarbeten inte kan erhålla ett sådant etiktillstånd.

Ett studentarbete kan dock vara en del av ett etikgodkänt forskningsprojekt – vilket kan vara upplagt som ett paraplyprojekt innehållande flera mindre delprojekt i form av studentuppsatser – som leds av en ansvarig forskare. I det fallet sker studentens behandling av forskningsdata, på samma sätt som andra deltagande forskare, under de förutsättningar som beskrivs i den aktuella forskningsplanen och godkänd ansökan till Etikprövningsmyndigheten. Studenternas personuppgiftsbehandling måste då följa de regler som gäller för det etikgodkända forskningsprojektet och all behandling av forskningsdata ska ske inom ramen för forskningsprojektets säkerställda IT-lösning. All forskningsdata som insamlas av studenten blir i detta fall också allmänna handlingar och räknas som primärmaterial i forskning, och studenten är bunden av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen på samma sätt som deltagande forskare.

Karlstads universitet rekommenderar att studenter som behöver behandla känsliga personuppgifter i sitt uppsatsarbete i första hand gör detta inom ramen för ett etikgodkänt forskningsprojekt.

9. Uppsatsarbeten som inte ingår i ett forskningsprojekt, så kallade självständiga uppsatsarbeten

Även i de fall där uppsatsarbeten inte ingår som en del av ett forskningsprojekt ansvarar Karlstads universitet till fullo för studentens behandling av personuppgifter. I dessa fall är det handledaren som har huvudansvaret för att säkerställa att uppsatsarbetets upplägg och planering följer god sed, gällande lagstiftning och universitetets regler och rutiner. För att stödja detta arbete har informationshanteringsrådet vid Karlstads universitet tagit fram stödmallar, rutiner och blanketter för granskning av uppsatsarbeten i de fall där personuppgifter som inte är känsliga behandlas. Dokumentation av studentens behandling av personuppgifter och diarieföring sker i detta fall i enlighet med de av informationshanteringsrådet framtagna rutinerna.

Notera att den rättsliga grunden för studentens behandling av personuppgifter i denna situation i normalfallet endast kan vara samtycke, till skillnad mot när studenten skriver ett uppsatsarbete inom ramen för ett forskningsprojekt.

9.1 Känsliga personuppgifter i självständiga uppsatsarbeten

Vid Karlstads universitet är det som huvudregel förbjudet för studenter att behandla känsliga

personuppgifter inom ramen för självständiga uppsatsarbeten. Det rättsliga utrymmet för att behandla känsliga personuppgifter är i detta fall mycket begränsat, och kan i normalfallet endast grunda sig på uttryckligt samtycke från den registrerade (artikel 9.2 a GDPR). Studentuppsatser som inte ingår i ett forskningsprojekt kan inte få ett etikgodkännande från Etikprövningsmyndigheten enligt etikprövningslagen. Att en motsvarande granskning som krävs när utbildade forskare behandlar känsliga personuppgifter inte sker när studenter behandlar samma typ av personuppgifter innebär en uppenbart ökad risk för integritetskränkning för de registrerade som deltar i studien.

Karlstads universitet bedömer trots risken för integritetskränkning att det i vissa situationer kan finnas anledning att besluta om undantag från förbudet och låta studenter behandla känsliga personuppgifter i självständiga uppsatsarbeten. De undantagssituationer som kan förekomma berör framför allt ämnen där en behandling av känsliga personuppgifter framstår som en förutsättning för att studenterna ska kunna uppfylla kunskaps- och kvalitetsmålen för examination så som de beskrivs i kurs- och utbildningsplaner. En ytterligare förutsättning för att det ska vara tillåtet för studenter att behandla känsliga personuppgifter i självständiga uppsatsarbeten är att det kan säkerställas och även visas att varje uppsatsarbete kommer att genomföras under etiskt godtagbara former och att de registrerades integritet och skydd av personuppgifter garanteras.

Grundförutsättningen för att det ska vara tillåtet för studenter vid ett eller flera ämnen att behandla känsliga personuppgifter i självständiga uppsatsarbeten är således att det finns ett dokumenterat behov och att administrativa och tekniska rutiner har framtagits för att säkerställa de registrerades integritet. Utifrån de framtagna rutinerna behöver en generell behovs- och riskanalys genomföras av fakulteten som underlag till ett beslut om undantag. Det är dekan som har rätt att besluta om undantag från förbudet och som har huvudansvaret för att de framtagna rutinerna uppfyller god sed, gällande lagstiftning och universitetets interna regelverk. Beslutet om undantag från förbudet samt behovs- och riskanalysen ska diarieföras.

En kort genomgång av de krav som de framtagna rutinerna behöver uppfylla beträffande organisatoriska, administrativa och tekniska skyddsåtgärder framgår av punkt 9.1.1 nedan.

9.1.1 Krav som ska uppfyllas för att bevilja undantag från förbudet att behandla känsliga personuppgifter i självständiga uppsatsarbeten

Innan beslut om att studenterna vid ett eller flera ämnen får behandla känsliga personuppgifter inom ramen för självständiga uppsatsarbeten ska en behovs- och riskanalys göras. Nedan följer en inte uttömmande lista på krav som måste säkerställas för att beslut om undantag ska få fattas.

Behov att behandla känsliga personuppgifter

Grundförutsättningen för att besluta om undantag är att behandlingen av känsliga personuppgifter är nödvändig för att studenterna vid ett eller flera ämnen ska kunna uppfylla kunskaps- och kvalitetsmålen för examination så som de beskrivs i kurs- och

utbildningsplaner. Med begreppet ”nödvändig” menas i detta sammanhang att behandlingen ska behövas för att utbildningen ska kunna genomföras med god kvalitet, men att en rimlighetsbedömning görs mot vilka andra alternativa sätt att utföra studierna som är möjliga. Är det möjligt att genomföra studierna med bibehållen kvalitet utan att behandla känsliga personuppgifter ska studenterna inte behandla känsliga personuppgifter inom ramen för självständiga uppsatsarbeten.

Utbildning av studenterna (och handledare)

Det ställs enligt dataskyddsförordningen samma höga krav på kunskap om hur personuppgifterna får behandlas när studenter behandlar känsliga personuppgifter som när forskare behandlar känsliga personuppgifter. För att studenter ska få behandla känsliga personuppgifter behöver därför säkerställas att det finns rutiner för att ge studenterna tillräcklig kunskap och kompetens för att behandla sådana personuppgifter, vilket kan uppfyllas med till exempel obligatoriska undervisningsmoment i adekvat omfattning. Det behöver också säkerställas att studenterna har tillgång till ett lämpligt stöd från sin handledare när det gäller dessa frågor.

Vid Karlstads universitet är det handledaren som är huvudansvarig för att uppsatsarbetets upplägg följer god sed, gällande lagstiftning och universitetets interna regler och rutiner. För att en handledare ska ansvara för ett studentarbete där känsliga personuppgifter behandlas måste det finnas rutiner som säkerställer att handledaren har relevant utbildning och adekvat kompetens gällande etik- och integritetsskyddsfrågor.

IT-tekniska säkerhetsåtgärder

Studenterna får endast behandla känsliga personuppgifter på IT-tekniska lösningar och tjänster som IT-chefen har bedömt ha adekvat skydd för den aktuella typen av uppgifter. De lämpliga IT-tekniska lösningarna ska uppfylla kraven i dataskyddsförordningen och relevanta föreskrifter. Det ställs som grundregel lika höga krav på de framtagna IT-tekniska skyddsåtgärderna när studenter behandlar känsliga personuppgifter för Karlstads universitets räkning som när anställda behandlar känsliga personuppgifter. Huvuddragen av den IT-tekniska lösning som kommer att användas ska redovisas i behovs- och riskanalysen.

Rutiner för lämplighetsbedömning av varje uppsatsarbete

Innan studenter får behandla känsliga personuppgifter ska en lämplighetsbedömning göras av kursansvarigt ämne för varje enskilt uppsatsarbete beträffande studiens ämne, syfte och metod. Lämplighetsbedömningen har till syfte att säkerställa och med dokumentation kunna visa att uppsatsarbetet uppfyller god sed och är etiskt försvarbart, och att all insamling, analys, lagring och behandling av känsliga personuppgifter kommer att uppfylla de högt ställda kraven i dataskyddsförordningen. Lämplighetsbedömningen ska säkerställa att alla de grundläggande principerna för personuppgiftsbehandling som beskrivs i avsnitt 4 ovan kommer att följas.

Lämplighetsbedömningen ska genomföras enskilt för varje självständigt uppsatsarbete med

användning av frågeställningarna i Etikprövningsmyndighetens ansökningsformulär. Ansökningsformuläret ska efter intern granskning på kursansvarig institution undertecknas av handledaren och verksamhetsansvarig (till exempel prefekt eller kursansvarig) där det bland annat intygas att det finns tillräckliga resurser som garanterar de registrerades säkerhet och integritet. Ansökningsformuläret ska sedan registreras i Karlstads universitets register över personuppgiftsbehandling i uppsatsarbeten.

10. Ansvar och roller

Rektor har som myndighetschef huvudansvaret för att säkerställa att verksamheten bedrivs författningsenligt och effektivt. I detta ingår bland annat att fatta beslut om policy och regler, samt säkerställa att det på universitetsövergripande nivå finns resurser för att genomföra det som internt beslutade regler föreskriver.

På fakultetsnivå är det dekanerna som har det övergripande ansvaret för att säkerställa fakulteternas efterlevnad av gällande dataskyddslagstiftning och interna styrdokument beträffande integritetsskydd. Ansvaret kan – förutom beslut om undantag från förbudet att behandlas känsliga personuppgifter i självständiga uppsatsarbeten som inte ingår i ett forskningsprojekt – som huvudregel delegeras vidare till prefekter på institutionsnivå. Ansvaret beträffande studenters behandling av personuppgifter inom ramen för utbildningen innefattar bland annat att se till att det finns interna rutiner för att uppsatsarbeten blir anmälda till Karlstads universitets register över personuppgiftsbehandling i uppsatsarbeten, samt att det finns interna rutiner för att utföra och dokumentera generella behovs- och riskanalyser och enskilda lämplighetsbedömningar innan studenter behandlar känsliga personuppgifter i uppsatsarbeten.

Vid behandling av personuppgifter i uppsatsarbeten har handledaren som huvudregel ansvaret för att se till att uppsatsarbetets upplägg och planering följer god sed, gällande lagstiftning och interna regler och rutiner.

Vid behandling av personuppgifter i uppsatsarbeten inom ramen för ett forskningsprojekt vid universitetet ska huvudansvarig forskare säkerställa att all behandling av personuppgifter och forskningsdata som utförs av studenterna följer forskningsprojektets fastställda rutiner.

Vid behandling av känsliga personuppgifter i uppsatsarbeten som inte ingår i ett forskningsprojekt, så kallade självständiga uppsatsarbeten, har verksamhetsansvarig (till exempel prefekt eller kursansvarig) ett ansvar för att säkerställa att det finns tillräckliga resurser som garanterar de registrerades säkerhet och integritet vid genomförande av den aktuella studien.

Även studenterna har ett stort ansvar för att se till att uppsatsarbetet genomförs på ett korrekt och lagligt sätt. Studenterna ansvarar därför alltid för att den behandling av personuppgifter som sker i uppsatsarbetet följer de riktlinjer och instruktioner som lämnas av Karlstads universitet. Om en student uppsåtligt skulle bryta mot instruktionerna kan disciplinära

påföljder enligt 10 kap. högskoleförordningen bli aktuella.

11. Stöd och råd

På Karlstads universitet finns ett informationshanteringsråd som bland annat arbetar med frågor relaterade till behandling av personuppgifter och dataskyddsförordningen. Informationshanteringsrådet nås genom att kontakta någon av de ingående funktionerna, exempelvis dataskyddsombudet.

Informationshanteringsrådet har tagit fram stödmallar och rutiner för att stödja fakulteterna, handledarna och studenterna vid behandling av personuppgifter i uppsatsarbeten. Det finns även en framtagen blankett som ska används för registrering av personuppgiftsbehandling i uppsatsarbeten i de fall där personuppgifter som inte är känsliga behandlas. Om känsliga personuppgifter (artikel 9 GDPR) behandlas inom ramen för ett uppsatsarbete ska istället frågorna i Etikprövningsmyndighetens ansökningsformulär användas.

Kontaktuppgifter till dataskyddsombudet på Karlstads universitet är dpo@kau.se.

Vid respektive fakultet, HS och HNT, finns även etikrådgivare vars uppdrag bland annat är att ge rådgivning i frågor hur etikkrav och personuppgifter ska hanteras av verksamheten. Etikrådgivarna nås på etikradgivning.hs@kau.se respektive etikradgivning.hnt@kau.se.